

Eiropa globalizācijas spogulī: problēmas, izaicinājumi un perspektīvas

2006. gada 26. - 27. maijs
Baltic Beach Hotel

Konferences dienas kārtība

2006. gada maijā Rīgā notika ikgadējā Baltijas foruma konference. Konferences galvenā tēma bija Eiropa globalizācijas procesā. Globalizācija rada īpašas problēmas un izaicinājumus Eiropai, kurā vispasaules savstarpējo attiecību pastiprināšanās noris vienlaicīgi ar bezprecedenta Eiropas integrācijas procesu. Šīs tēmas dažādiem aspektiem bija veltītas četras konferences sadaļas.

Jaunās globālās drošības kontūras: pārzīmēts "šaha dēlis", "civilizāciju sadursme" vai terra incognita?

Lai arī konferences apspriešanas centrā bija tieši globalizācijas procesa Eiropas rakurs, šajā sadaļā globālās pārmaiņas, kas ietekmē visas sabiedrības un valstis, tika apskatītas plašākā kontekstā. Eiropas Savienībai (ES) atbilde uz globalizācijas izaicinājumiem nozīmē ne tikai reaģēšanu uz lokālām šī procesa izpausmēm Eiropas līmenī. Apvienotā Eiropa arvien lielākā mērā cenšas kļūt par savas iespējas apziņošu globālo spēlētāju un kopā ar citiem globalizācijas procesa dalībniekiem tiecas aktīvi noteikt pasaules notikumu norises gaitu. Tomēr ne tikai ES, bet arī ASV, Krievija, Ķīna un citi spēcīgi spēlētāji meklē atbildes uz daudzajiem jauniem riskiem un neskaidrībām.

Tādi draudi drošībai kā terorisms un kodolieroču izplatīšana rada nepieciešamību sadarboties šo draudu pārvarēšanai. Tai pat laikā aizvien asāki kļūst jauni drošības aspekti, kas skar ekonomisko stabilitāti, kur riska pamats ir dabiska resursu ierobežotība. It sevišķi enerģētiskās drošības problēma un energoresursu apgādes stabilitāte, kas nozīmē kā partnerības perspektīvas starp galvenajiem spēlētājiem, tā arī konkurenci un mēģinājumus izmantot unikālos resursus kā spiediena instrumentu.

21. gadsimts solās būt turbulents, savukārt globālās drošības kontūras paliek neskaidras. Vai tas būs pārzīmēts šaha dēlis, kurā vecie un jaunie tēli cīnās par ietekmi un pasaules līderību? Vai arī nākotnes riski un nenoteiktības ir tiktāl izplūduši un daudzveidīgi, ka ģeopolitiskās kartes robežas izplūst, pārvēršoties par neizzinātu teritoriju, terra incognita?

Pēdējo gadu notikumi rada jautājumus par to, kādas ir ASV pasaules mēroga militārās un ekonomiskās varenības vēl neredzētās sekas un perspektīvas. Vieni apgalvo, ka amerikāņu līderība ir nepieciešama, lai tiktu galā ar terorisma problēmu, kodolieroču izplatību, kā arī lai nodrošinātu demokrātiju un stabilitāti pasaulē. Kritiķi norāda uz bīstamību, kad līderība var pārvērsties par diktātu, dubultstandartiem pasaules politikā un attālināšanos no Rietumu demokrātijas pamatvērtībām. Kāda ir ASV reālā ietekme uz globāliem procesiem un kā tā mainīsies nākotnē? Vai jaunā globālā turbulence saliedēs galvenos pasaules spēlētājus? Vai Ķīna, Indija, Krievija un citas valstis atsevišķi vai aliansē viena ar otru apstrīdēs ASV līdera lomu pasaulē?

Eiropēiskās integrācijas subjekti un objekti: kam pieder vara 21. gadsimta Eiropā? Uz kā pleciem gulstas atbildība?

Globalizācija nes sev līdzī varas konfigurācijas izmaiņas un apšaubā nacionālo valstu lomu un turpmāko likteni. Globālās ekonomikas un multikulturālās vides spiediens atstāj arvien lielāku iespaidu uz vienkāršiem pilsoņiem. Viņi pieprasa efektīvus risinājumus. Bet no kā? No vienas puses, nacionālai valstij vairs nav monopola problēmu risināšanai un tā arī nevar rēķināties ar pilsoņu pilnīgu lojalitāti. No otras puses, ES kā ārpusnacionālajam veidojumam ir ierobežotas pilnvaras un atbalsts. Vai Eiropas integrācija un globalizācija novedīs pie nacionālo valstu vājināšanās? Vai arī pretēji, tās arī nākotnē paliks kā unikāla un neaizvietojava sabiedrības eksistences forma?

Vai mazās un lielās, vecās un jaunās Eiropas valstis ir nolemtas plūst visaptverošā globalizācijas straumē, vai arī tās var aktīvi un apzināti ietekmēt globalizācijas procesus? Ko nozīmē "stipra" valsts un "spēcīga" sabiedrība 21. gadsimta Eiropā? Kas vada integrācijas procesus un kas nes atbildību par tiem? Cik reāla ir "globālās sabiedrības" vai arī vienotas "Eiropas sabiedrības" ideja?

Nacionālās identitātes saskarsmē ar kultūras globalizācijas izaicinājumiem: pašapliecināšanās, konflikti un harmonijas meklējumi

Globālie komunikāciju kanāli, migrācija, kapitāla un tehnoloģiju mobilitāte rada jaunas kultūras telpas, maina sabiedrības struktūru, padarot tās atvērtākas citām kultūrām un citām vērtībām. Tas apšaubu uzticību vecajām vērtībām un dzīvesveidiem un to dzīvotspēju. Reakcija uz tādu kultūras globalizācijas spiedienu - nedrošība un pieaugoša vēlme apliecināties ierastajās kultūras, nacionālajās un vietējās identitātēs.

Eiropas sabiedrību multikulturālā vide rada jautājumu par iecietības un kultūru dialoga galējo robežu. Cik ilgi Eiropas demokrātijas var paciest vērtības un dzīvesveidus, kas ir antidemokrātiski pēc savas būtības? Vai svešu kultūru sadursme novedīs pie to integrācijas uz Eiropas pamatvērtību bāzes, kultūras dialoga un savstarpējas bagātināšanās vai arī, tieši pretēji, konfliktiem vai pat "identitāšu kariem"? Kā sabiedrība var adoptēt kultūras globalizācijas un multikulturālās vides izaicinājumus? Vai ir reāli harmonijas meklējumi kultūru, valodu un dzīves vērtību daudzveidībā? Kādi resursi tam ir ielikti sabiedrībās?

Eiropas integrācija - paraugsasniegums vai smilšu pils?

Ir pagājis vairāk kā pusgadsimts kopš Eiropas Savienības dibināšanas brīža. Pa šiem gadiem izveidojies unikāls vadāmās globalizācijas modelis Eiropas kontinenta mērogā. Šodien eiropiešus arvien biežāk nodarbina jautājums: cik veiksmīga izrādījusies eiropintegrācija kā projekts, kāda ir tās nākotne? Vai grūtības, ko pašlaik pārdzīvo ES, neatspoguļo lielo un mazo globalizācijas izpausmju problemātiskumu un ierobežojumus?

Laikā, kad Eiropas valstu elite vēlas lielāku integrāciju un plašāku globalizāciju, šo valstu iedzīvotāji aizvien aktīvāk izrāda skepsi, bažas un neapmierinātību ar šiem procesiem. Notiek cīņa par Eiropas nākotni globālajā pasaulē. Vieni vēlas redzēt vienotu Eiropu kā cietoksni, kas nav pieejams globalizācijas viļņiem, savukārt citi sapņo atgriešanos pie suverēnu valstu Eiropas. Tai pat laikā ir iespējams arī cits, pozitīvs nākotnes skatījums: Eiropa kā "humānās" pasaules globalizācijas morālais un ekonomiskais līderis. Vai ES varēs samierināt elites centienus un vienkāršo Eiropas pilsoņu cerības, pavērst neizbēgamo globalizāciju par labu sabiedrībām un cilvēkiem?

Acīmredzami, ka Eiropas Savienība vēl nav visa Eiropa. Vai "Eiropas projekts" var būt pievilcīgs tai Eiropas daļai, kas paliek ārpus Savienības, tai skaitā, Krievijai? Vai Krievija uzskata satuvināšanos ar ES par savu atbildi globalizācijai? Kādu ietekmi uz ES un Krievijas attiecībām atstās Krievijas sadarbība ar Ķīnu, Indiju, Tuvo un Vidējo Austrumu valstīm drošības, kara sfēras un enerģētikas jautājumos?